

PIAȚA RURALĂ A ROMÂNIEI, ÎNTRE OPORTUNITĂȚILE ȘI LIMITELE GENERATE DE EXIGENȚELE PIEȚEI UNICE A UNIUNII EUROPENE

Prof. Univ. Dr. Dumitru Patriche – Academia de Studii Economice București

Crearea Pieței Unice a Uniunii Europene a constituit unul dintre procesele ce au dinamizat economiile țărilor occidentale. Demararea procesului respectiv și, îndeosebi apariția ca atare a acestei piețe a generat o alocare mai eficientă a factorilor de producție și o întărire a climatului concurențial, ambele fenomene determinând, la rândul lor, o îmbunătățire substanțială a performanțelor economice în spațiul comunității respective¹. Fundamental apare însă faptul că respectiva piață a conturat cadrul asigurării deplinei libertăți de circulație a bunurilor, serviciilor, capitalurilor și persoanelor în interiorul Uniunii Europene, ceea ce semnifică o separare substanțială a spațiului în care agenții economici din țările membre pot opera în mod neîngrădit și în condiții de deplină egalitate.

Perfecționarea procesului respectiv, coroborat cu sporirea continuă a eficienței economice a activităților întreprinse, au generat numeroase și deosebite premise pentru realizarea unor obiective mai vaste, obiective care cer însă noi abordări. În același timp, este necesar a se avea în vedere că respectivul proces de perfecționare a activităților de piață este confruntat și însoțit de o serie de noi probleme de mare complexitate, generate de dorința de integrare în cadrul Pieței unice a noi țări - printre care și România-, tendință ce are loc pe fundalul unor importante transformări prin care trec nu numai țările respective, ci și Uniunea Europeană în ansamblul său². Or, un asemenea aspect își pune amprenta, la rândul său și pe modul de abordare a problematicii integrării activităților economice desfășurate pe piața rurală românească în cadrul Pieței unice a Uniunii Europene. În contextul unei asemenea accepțiuni, considerăm că este necesar a încadra în preocupările specialiștilor privind relațiile dintre piața rurală românească și Piața unică europeană, o serie de aspecte precum Piața unică europeană între beneficii și exigențe, România în procesul de aderare și integrare a economiei sale în cadrul Pieței unice a Uniunii Europene, piața rurală în procesul de negociere și aderare a României la Uniunea Europeană, precum și o serie de fenomene privind integrarea lucrativă a pieței rurale din România în cadrul conturat de exigențele Pieței unice a Uniunii Europene.

- Piața unică a Uniunii Europene între beneficii și exigențe

Ideea creării unei federații europene apărută încă din secolul XVIII-lea concretizată în anii următori celei de-a doua mare conflagrații mondiale, în dorința de a menține pacea pe continent, a dus la apariția a ceea ce noi numim astăzi Uniunea Europeană. După o jumătate de secol, consacrate edificării acestei minunate arhitecturi, -timp în care statele membre au beneficiat de stabilitate, pace și prosperitate economică- s-a reușit crearea celei mai importante organizații statale, în cadrul căreia principalele realizări s-au materializat în trei importante componente: creșterea nivelului de trai, crearea Pieței unice și conturarea Uniunii Economice și a celei Monetare.

¹ *** Uniunea Europeană, Parteneriat pentru creșterea economică. Material publicat de Delegația Comisiei Europene în România, București, 1985, p. 6

² D. Patriche: Politici, programe, tehnici și operațiuni de comerț. Editura Economica, București, 2003, p. 93

Edificarea Uniunii Europene a însemnat eliminarea multor restricții impuse în trecut, cetățenilor din spațiul respectiv, însă adevăratul progres s-a resimțit după crearea Pieței unice, când granițele dintre statele membre au fost practic desființate, bunurile, serviciile, capitalul și persoanele putând circula liber în întreg teritoriul Uniunii Europene și creându-se astfel posibilitățile economice și de muncă, care au transformat viața a sute de milioane de europeni³. În cadrul instituțional Uniunii Europene -ca organizație statală ce își propune drept obiective crearea unei cetățenii europene, consolidarea unui spațiu al libertății, securității și justiției, promovarea progresului economic și social-, crearea Pieței unice a reprezentat elementul esențial al integrării economice. În Europa, începând cu 1 ianuarie 1993, exista o piață unică, o piață în cadrul căreia au dispărut cele mai multe dintre bariere –fizice, procedurale, birocratice și comerciale care tindeau să izoleze oamenii și banii în spatele unor ziduri naționale, protecționiste, făcând ca posibilitățile, experiențele și orizonturile națiunilor să se lărgească, iar cetățenii statelor membre, fără a-și pierde nici una dintre caracteristicile naționale și tradițiile culturale, să devină cetățeni ai Europei.

Beneficiile Pieței unice pentru cetățenii europeni sunt incomensurabile și deosebit de complexe. Oamenii circulă liber în spațiul comunitar și li se recunoaște reciproc existența unei game largi de calificări profesionale; mărfurile nu mai sunt reținute la graniță din cauza unor prelucrări greoaie a documentelor, fapt ce face ca livrările să fie efectuate într-un timp scurt, permițând astfel producătorilor să economisească bani și să reducă prețurile pentru clienți, consumatorii dispun de vaste posibilități de alegere dintr-o bogată și diversă ofertă, gama produselor prezente la vânzare, pe tot cuprinsul Uniunii Europene fiind foarte largă, recunoașterea reciprocă a standardelor tehnice consemnând că produsele care sunt vândute legal într-o țară membră a Uniunii Europene pot fi comercializate în toate celelalte și în majoritatea cazurilor, prețurile putând fi ușor comparate prin intermediul monedei EURO; serviciile transfrontaliere se dezvoltă rapid, făcând ca asigurările, bunurile imobiliare, transporturile și turismul să alcătuiască o gamă largă de servicii ce pot fi oferite de companiile cu sediul într-un stat membru, clienților din alte țări; investițiile de care au nevoie firmele pentru a construi și a se dezvolta, respectiv capitalurile, circulă mai ușor susținând companiile și generând locuri de muncă; reforma amplă a legislației Uniunii Europene în materie de alimentație, obligând companiile care oferă produse alimentare și hrană pentru animale să-și asume anumite responsabilități privind adoptarea măsurilor de siguranță alimentară, asigură comercializarea unor produse sigure, urmărind ca orice aliment nesigur să fie retras de pe piață; apariția rețelei de transport trans-europeană, care unește diferitele mijloace de transport face, la rândul său, ca pasagerii să poată călători, iar mărfurile să poată fi transportate cu ușurință pe diferite distanțe sau căi -rutiere, feroviare, aeriene, fluviale sau maritime-, precum și cu treceri comode de la un mijloc de transport la altul, îmbunătățindu-se astfel sistemul legăturilor dintre statele membre, precum și dintre acestea și vecinii lor; asigurarea unei concurențe corecte, libere și loiale, generează, de asemenea, o piață liberă, în cadrul căreia afacerile reprezintă un joc concurențial, în cadrul căruia autoritatea concurenței poate acționa ca un arbitru, aplicând continuu reglementări care să garanteze caracterul liber și loial al concurenței între furnizorii diferite tipuri și comercianți, pe tot parcursul Uniunii Europene. Intre aceste multiple

³ *** „It's a better life How the EU's single market benefits you”. Material editat de Comisia Europeană, Bruxelles, 2002, <http://www.europa.eu.int/comm/publications/booklets/move/35indexen.html>

aspecte benefice, o mențiune specială se impune cu privire la dezvoltarea pieței unice a serviciilor financiare. Aceasta va face, la rândul său, ca firmele să poată împrumuta bani mai ușor și mai ieftin, diminuându-se astfel costurile mărfurilor și serviciilor pentru toate categoriile de agenți economici, inclusiv marea masă a populației. De asemenea apariția Codului valutar de conduită va ajuta consumatorul să poată contracta credite ipotecare transfrontaliere, iar crearea zonei unice de plată va facilita generalizarea cardurilor, ajungându-se ca retragerile de numerar de pe card și plățile prin card în EURO să coste la fel, indiferent dacă se fac în țara proprie a clientului sau oriunde în cadrul Uniunii Europene, fenomen deosebit de important, întrucât generează economii considerabile celor care călătoresc în vacanțe și scopuri turistice sau în scopuri de afaceri⁴.

Cercetarea importantelor beneficii generate de apariția, dezvoltarea și consolidarea Pieței unice a Uniunii Europene, conturează însă două aspecte de mare importanță viitorologică. Primul se referă la faptul că edificarea respectivei Piețe unice reprezintă un proces de durată ce necesită o legislație europeană complexă care afectează multe și diferite grupuri de interese, reglementările trebuind continuu actualizate, pentru a ține pasul cu noile tehnologii și în special cu noile evoluții ale societății. Cel de al doilea aspect are în vedere că Piața unică nu înseamnă doar înmănunchieri de reglementări, ci reprezintă un set de dinamice și complexe procese economice, sociale și politice, care afectează, în general, toate aspectele vieții populației. Datorită atenției de care s-au bucurat cele două aspecte din partea organismelor Uniunii Europene, economia acestora s-a schimbat enorm în ultimul deceniu, sporindu-și competitivitatea și stimulând creșterea, considerându-se că, în continuare, prin conlucrarea guvernelor naționale, a instituțiilor și firmelor, respectiva Piață unică va putea obține rezultate care să le depășească pe cele înregistrate.

Aceasta este Piața unică, cu realizările și beneficiile oferite cetățenilor Uniunii Europene, în momentul semnării tratatului de aderare și cu un an și jumătate până la aderarea României la respectiva organizație statală. Trebuie să avem însă în vedere că această Uniune Europeană reprezintă o organizație statală fondată și orientată prin reguli, norme, standarde și reglementări foarte precise, riguroase și, în unele cazuri, foarte dure, ceea ce a făcut ca procesul extinderii ei, în general, și a aderării noilor țări, în special, să fie deosebit de complex, de durată și foarte angajant. El s-a bazat pe negocieri, care prin conținutul lor s-au dovedit a fi adevărate examene asupra maturității fiecărui stat solicitant, în ceea ce privește pregătirea în vederea integrării. Respectivul negocieri au conturat condițiile de integrare a fiecărui stat candidat, stabilind ca la data aderării, țara în cauză să aibă adoptat *acquis-ul* de integrare -legislația constituită pe baza Tratatelor fondatoare ale Uniunii: Roma, Maastricht, Amsterdam și Nisa. Respectivul negocieri s-au concentrat pe termeni în care statul candidat urma să adopte, să implementeze și să aplice *acquis-ul* comunitar și în special, eventualele angajamente de tranziție, strict delimitate în ceea ce privește timpul și condițiile de aplicabilitate. Rezultatele negocierilor purtate au fost incorporate în proiectele tratatelor de aderare –specifice fiecărei țări- tratate care au fost supuse spre aprobare Consiliului și apoi Parlamentului European, iar după semnarea lor, spre ratificare -printr-un act al Parlamentului- statele candidate și statele membre.

⁴ *** Beneficiile Pieței Unice pentru cetățenii europeni. Material editat de Centrul de Informare al Comisiei Europene în România. București, ianuarie, 2003.

- România în procesul de aderare și integrare a economiei sale în cadrul Pieței unice a Uniunii Europene

Procesul de aderare a României la Uniunea Europeană a fost deosebit de complex și foarte anevoios. Aceasta, pe de o parte, datorită criteriilor și strategiilor foarte riguroase stabilite de Consiliul European, iar, pe de altă parte, condițiilor de fapt ce caracterizau țara noastră, în momentul abordării procesului respectiv.

Referitor la criteriile de aderare, de subliniat faptul că acestea au fost formulate foarte clar de Consiliul European la Copenhaga în 1993, ele rămânând aceleași, pentru toate țările, pe tot parcursul procesului de negociere, fiind structurate pe trei domenii: politic, economic și adaptarea acquis-ului comunitar⁵. Criteriul politic are în vedere stabilirea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, respectul pentru minorități și protecția acestora. Criteriul economic se referă la existența unei economii de piață funcționale și la capacitatea de a face față presiunilor concurenței și forțelor pieței din Uniunea Europeană. Criteriul privind adaptarea acquis-ului comunitar, stipulează, la rândul său, capacitatea de a-și asuma obligația de membru al Uniunii, incluzând adeziunea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare. Ulterior, respectivele criterii au fost puse la baza strategiei de preaderare –aprobată de Consiliul European la Essen în 1994- , menită să pregătească țările asociate cu Uniunea Europeană în vederea dobândirii statutului de membru. Atât criteriile, cât și strategiile de preaderare au fost înserate în Cartea Albă –aprobată la Cannes în anul 1995- privind pregătirea țărilor asociate din Europa Centrală și de Est pentru integrarea în Piața internă a Uniunii Europene, document ce cuprinde și un program de îndeplinire a cerințelor pieței unice, recomandat statelor candidate. Ca etape importante în pregătirea complexului proces de negociere, cu consecințe importante asupra evoluției României în cadrul respectivului proces, mai trebuie amintite lucrările Consiliului European de la Madrid -decembrie 1995- care stabilește necesitatea adoptării structurilor administrative și juridice a țărilor candidate, Florența -martie 1996- privind stabilirea calendarului negocierilor, Dublin -decembrie 1996- referitor la parteneriatele de aderare, Luxemburg -decembrie 1997- când s-a dat „undă verde” pentru primele negocieri. Ulterior, derularea procesului de aderare a fost urmărită continuu și supusă unor perfecționări permanente. În acest sens, de amintit lucrările Consiliului European de la Cardiff -iunie 1998- care introduce rapoartele de evaluare anuală a rezultatelor obținute în procesul de negociere pe ansamblu și pe fiecare țară, Berlin -martie 1999- când se pune la punct cadrul financiar pentru instrumentele de preaderare, Helsinki –decembrie 1999- care subliniază necesitatea respectării stricte a criteriului politic stabilit la Copenhaga, transformându-l într-o precondiție pentru deschiderea negocierilor de aderare, Nisa -decembrie 2000- unde a fost aprobată o nouă strategie de aderare și se introduce „foaia de parcurs”, ca parte componentă a respectivei strategii, conturându-se astfel un cadru indicativ mai flexibil, adaptabil progreselor înregistrate de fiecare țară candidată, astfel încât negocierile cu țările cel mai bine pregătite să avanseze mai rapid, Göteborg -iunie 2001- unde se hotărăște introducerea țărilor candidate și a politicilor lor naționale în raportul anual de sinteză a Comisiei Europene, Laeken -decembrie 2001- consacrate Declarației de convocare a unei Convenții privind viitorul Uniunii Europene cu participarea tuturor statelor, inclusiv cele candidate, Sevilla -iunie 2002- care face o primă departajare cu

⁵ *** Extinderea spre est pe agenda Consiliului European. Material editat de Centrul de informare a Comisiei Europene în România. București, august 2003

privire la statele posibil a fi integrate în anul 2004 și cele care vor fi amânate pentru 2007, Atena -aprilie 2003- consacrate semnării Tratatului de aderare a primelor zece state și elaborării declarației comune a celor 25 de state, referitoare la definirea extinderii ca un proces „continuu, inclusiv și ireversibil” și consacrarea sintagmei „o singură Europă”.

România și-a prezentat cererea oficială de aderare la Uniunea Europeană în iunie 1995 și a deschis procesul de negociere, în urma analizelor efectuate de Consiliul European asupra pregătirii țărilor candidate pentru aderare, în luna februarie 2000. Întârzierea s-a datorat hotărârii Consiliului European întrunit la Luxemburg în decembrie 1997, care luând notă de analiza Comisiei, încorporată în „Agenda 2000” prin care se stabilește că îndeplinirea criteriului politic definit la Copenhaga în 1993 reprezintă o condiție esențială pentru deschiderea negocierilor de aderare, a decis ca negocierile să înceapă doar cu Cehia, Estonia, Polonia, Slovenia, Ungaria și Cipru, urmând ca negocierile cu celelalte țări -inclusiv România- să înceapă după ce acestea vor fi înregistrat un progres suficient, pe baza parteneriatelor de aderare. Hotărârii Consiliului de la Göteborg i se adaugă, în această privință hotărârile Consiliului de la Cardiff, din iunie 1998 și Helsinki din decembrie 1999 care în baza examinării analitice a acquis-ului de aderare pentru Bulgaria, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Malta, au stabilit ca în februarie 2000 să fie deschise negocierile și cu țările respective.

România, ca toate țările candidate care au semnat Acorduri Europene sau Acorduri de Asociere cu Uniunea Europeană și care au depus cereri oficiale de aderare la Uniunea Europeană, a trebuit să facă față, în procesul de negociere, unor exigențe extrem de ridicate ce au avut ca obiect termenii în care va adopta, implementa și aplica acquis-ul și, în special, diferitele angajamente de tranziție, care au fost însă strict delimitate în timp, precum și costurile de aplicabilitate. Ritmul mai lent al negocierilor noastre cu Comisia Europeană s-a datorat nivelului mai scăzut de pregătire și complexității diferitelor probleme ce au constituit subiectul negocierilor respective. Urmare a diviziunii, din rațiuni metodologice a acquis-ului comunitar -ca ansamblu de drepturi și obligații comune ce unesc statele membre în cadrul Uniunii Europene- au existat pentru negocieri 31 de capitole. Este vorba de: libera circulație a bunurilor; libera circulație a persoanelor; libera circulație a serviciilor; libera circulație a capitalului; dreptul societăților comerciale; concurența; agricultura; pescuitul; transporturile; impozitarea, Uniunea economică și monetară; statistica; politica socială; energia; politica industrială; întreprinderile mici și mijlocii; știința și cercetarea; educația și învățământul; telecomunicațiile și informatica; cultura și audio-vizualul; politica regională și coordonarea instituțiilor structurale; mediul înconjurător; protecția consumatorilor și a sănătății; justiția și afacerile interne; Uniunea vamală; relațiile externe; politica externă și de securitate comună; controlul financiar; dispoziții financiare; instituții; altele⁶. După cum ne este cunoscut, negocierile au fost încheiate în decembrie 2004, rezultatele fiind inserate în tratatul de aderare, confirmat de țara noastră și aprobat de Comisia Europeană -la Luxemburg în februarie 2005, aprobat de Consiliul și Parlamentul European în martie 2005 și, în sfârșit semnat în aprilie 2005, cu dată de integrare efectivă a României în Uniunea Europeană, ianuarie 2007.

Respectivele momente ale procesului de negociere -cu toate dificultățile întâmpinate-, ca de altfel acțiunea de integrare și aderare, în sine, reprezintă pentru

⁶ ***Aderarea României la Uniunea Europeană: capitolele de negociere. Material editat de Centrul de informare al Comisiei Europene în România. Martie 2003

România momente și acte istorice, ea devenind membră a unei organizații statale în care domnește pacea și care alături de America de Nord și Japonia, este una dintre cele mai prospere trei zone ale lumii. Este astfel integrată într-o zonă statală în care solidaritatea și distribuția echitabilă a beneficiilor dezvoltării economice au dus și vor duce în continuare la creșterea considerabilă a nivelului de viață în regiunile mai slab dezvoltate și la dispariția celor mai multe dezavantaje inițiale⁷. Ni se cere, însă, în soluționarea tuturor problemelor, o abordare comunitară clară, transparentă, eficientă, asupra căreia să se exercite un control democratic, o abordare care să ofere rezultate concrete în ceea ce privește crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea calității vieții, reducerea infraționalității, educația și servicii medicale de calitate. România se obligă astfel, în fața Uniunii Europene, a urma calea reînnoirii și a reformei.

- Piața rurală în procesul de negociere și aderare a României la Uniunea Europeană

În laborioasele, complexe și dificile negocieri privind aderarea României la Uniunea Europeană, agricultura și piața rurală –în special agricultura- au constituit cel mai vast capitol de negocieri, acquis-ul comunitar din domeniul agriculturii, la nivelul Uniunii Europene, fiind cel mai extins -el reprezentând 40% din legislația Uniunii- implicând eforturi deosebite în direcția armonizării legislative. Negocierile referitoare la acest capitol au acoperit șapte importante domenii, respectiv: aspectele orizontale ale dezvoltării, organizarea pieței comune, culturile specializate, produsele alimentare, dezvoltarea rurală, legislația în domeniul veterinar și legislația în domeniul fitosanitar.

- În ceea ce privește aspectele orizontale ale dezvoltării s-a insistat pe noile orientări cărora trebuie să le facă față agricultura românească și garanțiile de integrare, perfecționarea și adaptarea mecanismelor de schimb la exigențele Pieței unice, îmbunătățirea și asigurarea rigurozității politicilor în domeniul calității, promovarea agriculturii organice; crearea unei rețele funcționale de date contabile specifice, precum și în ceea ce privește condițiile în care mai pot interveni subvențiile de stat.
- Referitor la organizarea pieței comune au fost avute în vedere și negociate principalele aspecte privind terenurile arabile, cerealele, semințele oleaginoase și culturile proteice, cerealele nealimentare prelucrate, amidonul din cartofi, substituenții cerealieri, orezul, zahărul, culturile de plante pentru producția de fibre⁸.
- Domeniul negocierilor privind culturile specializate a cuprins principalele aspecte privind fructele și legumele, vinul, alcoolul și tutunul.
- Domeniul produselor animaliere, la rândul său, a avut în vedere laptele și produsele lactate, carnea de vacă, carnea de oaie și carnea de porc.
- Un domeniu mai complex -prin vastitatea sa și multiplele probleme pe care le ridică- l-a constituit, în procesul de negociere, dezvoltarea rurală. Aici, s-a pornit de la ideea potrivit căreia dezvoltarea armonioasă a teritoriului comunitar face necesară o integrare economică profundă și o globalizare mult mai intensă a piețelor. De aceea s-a considerat necesar să

⁷ *** Viitorul Uniunii Europene – Testul declarației adoptate la întâlnirea Consiliului European de la Laeken din decembrie 2001 – Material editat de Centrul de informare al Comisiei Europene în România, București, martie 2002

⁸ *** Agricultura. Fișă de sector. Material editat de Delegația Comisiei Europene în România, în ciclul, Programe ale Uniunii Europene pentru România. Noiembrie 2002

se înceapă un proces integrat care să vizeze asigurarea unei sinergii între dezvoltarea urbană și cea rurală, în scopul garantării unei dezvoltări teritoriale mai echilibrate. În contextul unei asemenea concepții s-a avut în vedere că circa trei sferturi dintre agricultorii europeni sunt ocupați parțial din punct de vedere al timpului și, de aceea au nevoie de fonduri pentru venituri suplimentare, s-a mai avut în vedere, de asemenea, că zonele rurale reprezintă încă patru cincimi din teritoriul Uniunii, cu toate că agricultura, principala formă de utilizare a suprafețelor rurale, este totuși un sector economic slab în multe regiuni. În consecință, procesul de negociere s-a circumscris concepției potrivit căreia, pentru Uniunea Europeană în întregul său, un obiectiv important al politicii de dezvoltare rurală constă în asigurarea durabilității modelului de agricultură europeană. S-a materializat astfel: în cadrul capitolului negociat, ideea că noua inițiativă comunitară pentru zonele rurale va da posibilitatea includerii în cadrul programelor tradiționale a unor acțiuni complementare, promovând acțiuni elaborate și întreprinse prin intermediul formelor de parteneriat operative, la nivel local. Mai mult, este incorporată și viziunea potrivit căreia dezvoltarea optimă a Uniunii presupune că orașele și zonele rurale să se dezvolte în mod complementar.

- Negocierile referitoare la legislația în domeniul veterinar au fost axate pe sistemul de control ce trebuie asigurat pe piața internă, modalitățile de identificare și recenzare a animalelor, controlul necesar la granițele externe, reglementarea măsurilor de control al bolilor animaliere și sănătatea animalelor, reglementarea comerțului cu animale vii și proteine animaliere, protecția sănătății publice, asigurarea unor condiții corespunzătoare de viață pentru animale și implementarea unei legislații specifice zootehniei.
- În domeniul legislației fitosanitare, în cadrul negocierilor au fost avute în vedere principalele aspecte referitoare la organismele dăunătoare, calitatea semințelor și a materialului săditor, drepturile privind varietatea plantelor, produsele ce pot fi utilizate pentru protecția plantelor, natura pesticidelor respective, precum și nutriția animalelor.
- Procesul de negociere, prin discuțiile purtate și activitățile pe care le-a presupus a reliefat că România a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește alinierea legislației în vigoare la acquis-ul comunitar agricol, evidențiindu-se însă faptul că în sectorul respectiv mai sunt necesare eforturi susținute de restructurare, mediul economic general continuând să fie ostil agriculturii locale, precum și expansiunii economiei rurale. Într-un asemenea context s-a ajuns la concluzia că România, pentru a avea o agricultură competitivă, este nevoită să acționeze pentru adaptarea standardelor comunitare specifice agriculturii și industriei alimentare, cât și în vederea întăririi capacității instituțiilor sale statale de a implementa și consolida acquis-ul negociat. Ținând seama de situația în care se găsea România, în momentul negocierii aderării respective, Comisia Europeană a hotărât în august 2002 să i se atribuie managementul programului SAPARD, urmând să beneficieze astfel de finanțare suplimentară,

destinată a două importante obiective, primul având în vedere implementarea acquis-ului comunitar, cel de-al doilea referindu-se la rezolvarea problemelor specifice agriculturii și dezvoltării rurale. Concomitent cu managementul programului SAPARD, România, pe parcursul derulării procesului de negociere, a beneficiat și de impactul pozitiv al derulării unor programe complexe de asistență -legislativă, tehnică, economică și financiară- privind îndeplinirea criteriilor acquis-ului comunitar. Între acestea mai importante apar programele privind: „Sprijin pentru coordonarea politicilor agricole”, „Armonizarea legislației și întărirea capacității de a administra acquis-ul în domeniul industriei vinului”, „Întărirea sistemului de control al calității produselor agricole”, „Întărirea capacității administrației românești de a implementa acquis-ul comunitar în domeniul fitosanitar”, „Întărirea capacității de a administra acquis-ul din domeniul veterinar”, „Statistici agricole și regionale”, „Identificarea animalelor și sistemul de înregistrare”, „Consolidarea instituțiilor românești în domeniul pescuitului și identificarea oportunităților de dezvoltare”, „Întărirea capacității administrative a instituțiilor publice românești implicate în derularea programului SAPARD!”, „Consolidarea și extinderea sistemului de implementare a programului SAPARD”, „Supravegherea, prevenirea, diagnosticarea și controlul animalelor și alinierea la acquis-ul comunitar în domeniul nutriției animale” și „Depozitarea pesticidelor”. Valoarea totală a asistenței financiare primită prin intermediul respectivelor programe – exclusiv valoarea asistenței financiare ce derivă din programul SAPARD- însumează peste 130 milioane EURO. De menționat, de asemenea, că prin problematica abordată și domeniile sponsorizate, respectivele programe au avut un impact pozitiv asupra agriculturii și spațiului rural românesc, contribuind în mod remarcabil la consolidarea lor instituțională, prin crearea unor organe de specialitate menite să gestioneze economia rurală, asigurarea unei infrastructuri moderne pentru instituțiile centrale și locale ce acționează în domeniul agriculturii, alimentației, păsurilor și pisciculturii, îmbunătățirea condițiilor de producție și desfacere a unor produse agricole, avându-se în vedere, în special menținerea producției din sectoarele importante ale industriei alimentare, pentru care au fost subvenționate importuri de consumabile și produse adiționale, precum și importuri de utilaje moderne. Tot prin intermediul aceluiași programe au fost perfecționate procedurile de control al calității alimentelor, asigurarea măsurilor de protecție față de introducerea în țară a plantelor și a produselor din plante dăunătoare, promovarea standardelor Uniunii Europene privind securitatea alimentelor și a stării de sănătate a animalelor, asigurarea unei infrastructuri moderne pentru laboratoarele sectoriale și echiparea punctelor de inspecție la frontieră, crearea unui sistem statistic precis și de actualitate prin introducerea instrumentelor statistice agricole și regionale, în conformitate cu cele folosite în Uniunea Europeană, îmbunătățirea fluxului informatic către factorii de decizie, dezvoltarea și influențarea unui sistem național de identificare și înregistrare a animalelor,

îmbunătățirea sistemelor de protecție a plantelor și a controlului calității, acesta din urmă devenind capabil să împiedice sau să reducă răspândirea organismelor parazite, potențial dăunătoare. În același context, au fost conturate și fundamentate bazele unei structuri instituționale în domeniul pescuitului, conservării produselor sale și a managementului domeniului respectiv, precum și a sporirii capacității organizațiilor din sector privind identificarea oportunităților de dezvoltare a pescuitului, acvaculturii și a pieței acestora. În sfârșit, necesar de amintit, asigurarea capacităților tehnice de supraveghere, prevenire, diagnosticare și control al bolilor animalelor, perfecționarea structurilor de control veterinar la frontiere, reducerea riscurilor de poluare a mediului prin introducerea unui management riguros specific spațiului rural, în administrarea depozitelor de pesticide folosite în agricultură, crearea Fondului de garanții pentru Credite Rural și crearea serviciului de Consultanță pentru Fermierii și Întreprinzătorii din agricultură.

La toate acestea se adaugă importantul impact ce-l va resimți agricultura și, în special piața rurală în ansamblul său, prin materializarea proiectelor derulate în cadrul programului SAPARD. Respectivul program, prin structura, axele sale strategice și fondurile alocate va contribui în mod decisiv la restructurarea agriculturii, cât și la renovarea și dezvoltarea mediului rural sub toate aspectele. Ținându-se seama de complexe probleme cu care se confruntă agricultura românească în general și spațiul rural, în special, Programul SAPARD -cu un fond structural format din 2292,1 milioane EURO -își propune drept obiectiv: implementarea acquis-ului comunitar privind politica agricolă comună și politicile conexe, protecția mediului și politicile din domeniul alimentației, reglementările privind protecția consumatorului, sănătatea publică, bunăstarea și sănătatea animalelor și plantelor și angajarea pentru protecția mediului, transpunerea în legislația națională și implementarea Directivei „Nitrați”, a programului „Natura 2000” și a Directivei „Evaluarea Impactului asupra Mediului”; soluționarea problemelor prioritare și specifice pentru adoptarea durabilă a sectorului agricol și a spațiului rural din România⁹. Realizarea respectivelor obiective și, în special prin măsurile întreprinse în vederea implementării lor, vor avea efecte benefice în deosebi asupra: îmbunătățirii competitivității în ceea ce privește prelucrarea produselor agricole și piscicole, îmbunătățirea infrastructurii pentru agricultura și dezvoltarea rurală, dezvoltarea economiei rurale, precum și în ceea ce privește dezvoltarea și valorificarea resurselor umane din spațiul sătesc, făcând ca și lumea rurală românească să devină capabilă să promoveze dezvoltarea multiplă.

- Integrarea lucrativă a pieței rurale din România în cadrul conturat de exigențele Pieței Unice a Uniunii Europene

Complexitatea fenomenelor pe care le generează integrarea tuturor activităților din mediul rural în cadrul unei economii de piață –capabilă să transforme așezările sătești în puternice centre, care să ofere locuitorilor săi tot ceea ce este necesar pentru asigurarea unei vieți civilizate- prin natura și structura sa, generează, la rândul său, o serie de aspecte specifice și în sistemul de abordare a relațiilor care stau la baza conectării economiei rurale la mecanismele și exigențele pieței unice a Uniunii Europene.

⁹ *** Strategia de dezvoltare durabilă a agriculturii și alimentației din România. –Agricultură și alimentație- Ministerul agriculturii, pășurilor și dezvoltării rurale. București, 2004

Abordarea realistă a problematicii privind integrarea lucrativă a pieței rurale din România în cadrul conturat de exigențele pieței unice a Uniunii Europene, precum și invers, integrarea respectivelor exigențe în procesul de perfecționare a sistemelor manageriale din zona sătească, este necesar a avea în vedere că în mediul rural –în perioada actuală- cadrul realizat prin crearea și promovarea unei economii de piață liberă concurențială a generat aspecte deosebite în ceea ce privește orientarea activității agenților economici¹⁰. Într-un asemenea context, integrarea amintită și, în special, procesul managerial de realizare a acesteia, se va confrunța cu necesitatea unor eforturi deosebite, necesare pentru a se asigura ieșirea din ritmul obișnuit al diverselor schimbări, specific actualului sistem, mult mai haotic și artizanal și trecerea la promovarea atât în activitatea macromanagerială a fiecărei zone de piață rurală cât și în activitatea oricărui agent economic de pe respectiva piață, a exigențelor apărute în procesul de negociere a fiecărui capitol din tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană –și nu doar a capitolului referitor la agricultură și spațiul rural. La acestea trebuie adăugate măsurile conturate prin programele aflate în derulare ce au drept scop asigurarea îndeplinirii acquis-ului comunitar de integrare, acordarea de asistență tehnică de specialitate, asigurarea finanțării unor acțiuni, dezvoltarea capacității autorităților cu competențe în diferitele domenii ale spațiului rural, promovarea acțiunilor de înfrățire instituțională cu alte zone –economii sau probleme similare- din cadrul Pieței unice a Uniunii Europene, promovarea standardelor europene și îmbunătățirea calității produselor, implementarea măsurilor de protecție a mediului, identificarea și recenzarea animalelor, identificarea și urmărirea circuitelor diverselor plante, buna funcționare a micilor întreprinderi, asigurarea și ocuparea forței de muncă, asigurarea pregătirii profesionale, promovarea noilor principii privind libera circulație a mărfurilor, serviciilor și capitalurilor, respectarea exigențelor concurențiale, precum și alte asemenea prevederi conturate în procesul de preaderare.

În abordarea diferitelor laturi ale integrării lucrativă a pieței rurale din România în cadrul conturat de exigențele Pieței unice a Uniunii Europene este necesar însă a se porni de la faptul că și cetățenii din spațiul rural românesc își doresc și ei mai multe rezultate și răspunsuri prompte la problemele concrete cu care se confruntă și nu doar un superstat european sau doar instituții interesate de uniformizarea societății¹¹. Ei își doresc rezultate în ceea ce privește coeziunea economică și socială, combaterea sărăciei și a excluderii sociale, crearea de locuri de muncă și politici salariale adecvate, îmbunătățirea calității vieții, educație și servicii medicale adecvate, reducerea infraționalității și siguranța persoanei, protejarea mediului, un volum îndestulător de bunuri și servicii, precum și protecția consumatorilor în raport cu acestea. Paleta unor asemenea aspirații este deschisă și poate spori, de aceea o bună gestionare a respectivului proces de integrare trebuie să se materializeze continuu în apariția de noi oportunități și conturarea corespunzătoare a viitoarelor restricții.

În ceea ce privește coordonarea mediului economic, financiar și fiscal din spațiul rural, principalele preocupări trebuie să se așeze pe constituirea proceselor specifice pieței interne comunitare și, bineînțeles, celor ce privesc piața rurală, fără a dezavantaja

¹⁰ D. Patriche: Piața rurală. Editura Academiei Române. București, 1998, p. 29

¹¹ *** Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Material editat de Centrul de Informare al Comisiei Europene în România. Martie 2002

individualitatea vreunora dintre zonele componente ale acesteia. Pentru toate acestea România –în raport cu piața sa rurală- trebuie să urmeze calea reînnoirii și a reformei.

Într-un asemenea context, principalele probleme asupra cărora se va insista pentru integrarea lucrativă a pieței rurale din România în cadrul conturat de exigențele Pieței Unice a Uniunii Europene, sunt reprezentate de: asigurarea unui nivel de trai decent pentru fermieri și produse de calitate la prețuri rezonabile pentru consumatori; conturarea unor tendințe pe termen lung bazate pe aplicarea integrată a conceptului privind siguranța alimentară și protecția mediului; definirea și consolidarea noului rol de antreprenor al fermierilor din mediul rural, prin menținerea vie a economiei rurale, îmbunătățirea calității produselor, conservarea biodiversității și a peisajului rural; realocarea unei părți din fondurile destinate promovării politicilor agricole comunitare, susținerii celui de al doilea pilon al său, dezvoltarea rurală. Asemenea probleme, cu întreg spectrul de aspecte generate, alături de gândirea privind modalitățile de integrare lucrativă a pieței rurale din România în cadrul Pieței Unice a Uniunii Europene au stat la baza formulării și fundamentării strategiei de dezvoltare durabilă a spațiului rural, avută în vedere ca unica cale de integrare.

Strategia dezvoltării durabile a spațiului rural, ca factor cheie al integrării funcționale și profitabile a pieței noastre rurale în cadrul conturat de exigențele stabilite de Uniunea Europeană, pornește de la o serie de priorități precum: asigurarea condițiilor privind acquis-ul comunitar, avându-se în vedere aici armonizarea legislației de profil, organizarea piețelor, organizațiile profesionale etc; realizarea unor investiții directe în agricultura și infrastructura rurală cu finanțare totală sau parțială din partea organismelor internaționale sub formă de granturi de stat și parțial de la bugetul de stat, precum și din partea beneficiarilor de proiecte; promovarea sistemului transferului de management administrativ din partea instituțiilor similare din statele membre ale Uniunii Europene, pentru dezvoltarea durabilă și pentru construcția instituțională; sprijinirea înființării și dezvoltării rețelelor de servicii pentru agricultură, precum finanțarea rurală, consultanță etc; efectuarea unor știri și elaborarea de strategii menite să asigure cele mai bune soluții pentru o dezvoltare rurală durabilă¹².

Conturarea și fundamentarea unor asemenea priorități au generat, la rândul lor, necesitatea definirii și stabilirea clară a unor obiective de a căror îndeplinire va depinde soarta spațiului sătesc în urma integrării sale în cadrul comunității europene. Asemenea obiective au în vedere: dezvoltarea unei agriculturi performante, în vederea creșterii nivelului economico-social al spațiului rural și asigurarea unei dezvoltări echilibrate în funcție de potențialul agricol al fiecărei zone; asigurarea unei infrastructuri rurale, capabile să sprijine dezvoltarea multifuncțională a sectorului agroalimentar din spațiul rural; diversificarea activităților agricole și nonagricole, dezvoltarea serviciilor în spațiul rural în vederea creșterii timpului de lucru și a prevenirii migrației populației rurale, în special a tinerilor și a femeilor; sprijinirea agriculturii ecologice și a măsurilor de protejare și ocrotire a mediului înconjurător și de păstrare a ambientului natural; creșterea veniturilor și a nivelului de trai al populației rurale.

În demersul său pentru asigurarea unei integrări lucrative a pieței rurale din România în cadrul stabilit de exigențele Pieței Unice a Uniunii Europene, conturarea unor asemenea obiective printr-o strategie a dezvoltării spațiului rural –ca parte a strategiei

¹² *** Strategia de dezvoltare durabilă a agriculturii și alimentației în România. Agricultură și alimentație. Ministerul agriculturii, pădurilor și dezvoltării rurale. București, 2004

naționale de dezvoltare economică a României- va contribui la crearea unei economii de piață funcțională, compatibilă cu principiile, normele, mecanismele, instituțiile și politicile Uniunii Europene. În același timp, pentru piața rurală aceasta va însemna crearea condițiilor necesare pentru dezvoltarea durabilă a unui sector agro-alimentar competitiv, prin modernizarea și îmbunătățirea procesării produselor agricole și a marketingului acestora, atât în vederea creșterii valorii adăugate materiilor prime de natură agricolă, cât și a creării unor noi rețete de distribuție locală în spațiul rural, cu un impact pozitiv asupra venitului persoanelor care activează în sectorul respectiv. Un asemenea fenomen va avea efecte benefice directe asupra modernizării condițiilor de trai din perimetru sătesc, prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor sociale și a celor necesare planificării unei agriculturi durabile și, îndeosebi prin măsurile de îmbunătățire a eficienței actelor de piață. Impactul va fi resimțit de altfel, de întreaga economie rurală în ansamblul său, care va cunoaște o dezvoltare complexă, prin înființarea și modernizarea fondurilor fixe din exploatațiunile agricole și forestiere private, dezvoltarea și diversificarea activităților economice din arealul rustic, fenomene care, în final, vor duce la modernizarea structurilor rurale cât și la crearea de noi locuri de muncă și posibilitatea obținerii unor venituri alternative de către și în cadrul gospodăriilor țărănești, și, ca un corolar al evoluției unor asemenea fenomene, va avea loc și o îmbunătățire a instruirii profesionale a producătorilor agricoli și deținătorilor de terenuri forestiere, precum și apariția condițiilor adecvate de construire și consolidare a capacității instituționale de implementare a diverselor programe de dezvoltare și modernizare continuă a mediului rural.

Un aspect important, în ceea ce privește integrarea lucrativă a pieței rurale românești în cadrul conturat de exigențele Pieței Unice a Uniunii Europene, generat de prezentarea priorităților, obiectivelor și a măsurilor de implementare a respectivelor obiective strategice, îl constituie evaluarea efectelor scontate. În acest sens, putem avea în vedere axele prioritare ale programului SAPARD, ca instrument de susținere structurală –instituțională și financiară- a strategiilor de dezvoltare durabilă a spațiului rural.

- O primă axă strategică, din respectivul program, se referă la îmbunătățirea competitivității în prelucrarea produselor agricole și piscicole. Aceasta va însemna asigurarea unei orientări a producției în concordanță cu tendințele estimate ale pieței și chiar încurajarea dezvoltării de noi piețe pentru produsele agricole românești, îmbunătățirea calității procesării și calității produselor alimentare prin respectarea cerințelor minime de securitate alimentară impuse de Uniunea Europeană, îmbunătățirea și controlul condițiilor sanitare, înființarea și întărirea unităților private de procesare a produselor agroalimentare și piscicole.
- Cea de a doua axa strategică a programului are în vedere îmbunătățirea infrastructurii pentru agricultură și dezvoltare rurală, ceea ce va genera o îmbunătățire simțitoare a accesului locuitorilor din spațiul rural la rețelele publice ale satelor, județelor, drumurilor naționale și la rețeaua națională de căi ferate, precum și o ameliorare a condițiilor igienico-sanitare ale locuințelor și ale spațiilor destinate activităților productive, aducându-le la nivelul standardelor Uniunii Europene.
- A treia axă strategică este consacrată dezvoltării economiei rurale. Prin intermediul acestui demers strategic se preconizează atât o eficientizare a tuturor activităților ce dau profilul economiei rurale, cât și o modificare a impactului de mediu a respectivelor activități. În principal este vorba de: scăderea costurilor de producție,

îmbunătățirea și diversificarea producției, îmbunătățirea calității acesteia, promovarea și diversificarea activităților agricole, stabilirea regulilor unitare referitoare la informații despre producție în special în ceea ce privește recoltarea și distribuția pieței, precum și de conservarea mediului natural agricol care este amenințat și protecția sau îmbunătățirea resurselor forestiere.

- În cea de a patra axă a programului, folosit de noi pentru evaluarea demersurilor strategice referitoare la integrarea lucrativă a pieței rurale românești în cadrul Pieței Unice a Uniunii Europene, se regăsesc aspectele privind dezvoltarea resurselor umane. Asemenea aspecte, considerate cruciale pentru spațiul rural, conturează posibilitățile pe care le crează implementarea strategiei de dezvoltare a zonei respective cu privire la pregătirea și profesionalizarea locuitorilor săi. Va fi astfel asigurată pregătirea fermierilor pentru reorientarea calitativă a producției, prin obținerea unor metode compatibile cu protejarea și îmbunătățirea peisajului și a protecției mediului, introducerea unor norme standardizate în domeniul creșterii și asigurării sănătății animalelor, precum și pentru atingerea unui nivel de pregătire profesională necesar în managementul unor exploatații viabile. Concomitent va fi asigurat, pe plan local, personalul necesar formării și funcționării diferitelor autorități și organizații responsabile cu derularea diferitelor programe posibil a mai fi implementate pe parcurs, precum și pentru elaborarea diferitelor studii necesare implementării diferitelor proiecte zonale sau sectoriale.

Sinergia rezultată din materializarea obiectivelor și măsurilor preconizate prin strategia de renovare a mediului sătesc are menirea de a asigura dezvoltarea pieței rurale românești bazată pe agenți economici competitivi, cu un grad ridicat de cunoaștere și inițiativă privată capabilă să asigure o evoluție uniformă pe termen lung, în contextul unor preocupări permanente privind protejarea patrimoniului natural, cultural și istoric al zonelor rurale și crearea unei coeziuni economice și sociale la nivelul exigențelor Uniunii Europene.